

مروری بر معیارها و مدل‌های اندازه‌گیری کیفیت سود

حبیب اله نخعی^{*۱}

کریم نخعی^۲

محسن انواری نیا^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۲/۲۵ تاریخ چاپ: ۱۳۹۸/۰۳/۱۱

چکیده

کیفیت سود یکی از واژگان حسابداری بوده که هیچ‌گونه اتفاق نظری درخصوص تعریف آن وجود ندارد. کیفیت سود مفهومی است که دارای جنبه‌های متفاوتی می‌باشد و از این‌رو تعاریف مختلف و معیارهای متفاوتی در رابطه با آن مطرح شده‌اند. پمن و ژانگ (۲۰۰۲)، کیفیت سود را توانایی سود در نشان دادن عایدات آتی تعریف می‌کنند. شیپر و وینسنت (۲۰۰۴)، کیفیت سود را مرتبط با سود مورد نظر هیکس می‌دانند، یعنی از دید آنها کیفیت سود حدی از صداقت است که عایدات گزارش شده در گزارش سود مورد نظر هیکس را نشان دهد. از آنجایی که سود اقتصادی قابل مشاهده نیست، لذا امکان کمی‌سازی آن وجود ندارد. با توجه به دشواری موجود در تعریف عملیاتی کیفیت سود، از معیارهای مختلفی برای اندازه‌گیری این سازه استفاده می‌شود. این مقاله از نوع مروری بوده و هدف از آن بررسی معیارها و مدل‌های اندازه‌گیری کیفیت سود می‌باشد.

واژگان کلیدی

کیفیت سود، کیفیت گزارش‌گری مالی، مدیریت سود، سود اقتصادی.

^۱ استادیار گروه حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد بیرجند، بیرجند، ایران، نویسنده مسئول: habibollahnakhaei@yahoo.com

^۲ مربی گروه حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد بیرجند، بیرجند، ایران

^۳ دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد بیرجند، بیرجند، ایران

۱. مقدمه

سود حسابداری یکی از مهم‌ترین اطلاعات مندرج در صورت‌های مالی می‌باشد که همواره مورد توجه گروه‌های مختلف استفاده‌کننده قرار گرفته است. از سود حسابداری به عنوان مبنایی برای سنجش کارایی مدیریت، ابزاری برای پیش‌بینی سودها و جریان‌های نقدی آتی، مبنایی برای تعیین مالیات و وسیله‌ای برای ارزیابی و قضاوت درباره تخصیص منابع یاد می‌شود. این فرض که سود به عنوان منبع اصلی اطلاعات مختص شرکت است توسط تحقیقات تجربی که بیانگر آن است سرمایه‌گذاران به سود بیشتر از هر معیار دیگر ارزیابی عملکرد (نظیر سود سهام، جریان‌های نقدی یا شکل‌های دیگر سود مثل سود قبل از مالیات، بهره و استهلاک) اتکا می‌کنند، مورد پشتیبانی قرار گرفته است. همچنین نتایج تحقیقات حاکی از آن است که مدیران سود را به عنوان معیار اصلی مورد توجه سرمایه‌گذاران و تحلیل‌گران در نظر می‌گیرند (کوهن و همکاران، ۲۰۱۰).

آغاز هزاره سوم با رسوایی‌های مالی در سطح بین‌الملل همراه شده است. این موضوع نگرانی‌هایی را در ارتباط با کیفیت گزارشگری مالی پدید آورده و انگشت اتهام به سوی گزارشگری مالی نشانه رفته است. علت اصلی این نگرانی‌ها را می‌توان در این موضوع جستجو کرد که مدیران شرکت‌ها با استفاده از تکنیک‌های حسابداری تا حد زیادی توان دست‌کاری گزارش‌های مالی و در رأس آن رقم "سود" را دارا می‌باشند. از این رو، این موضوع اهمیت پیدا می‌کند که سود گزارش شده حاصل عملکرد بنیادی شرکت است یا خیر. در پاسخ به این نگرانی‌ها، نهادهای ناظر از یک طرف و محققان از طرف دیگر بر این مقوله متمرکز شده‌اند. در سال‌های اخیر شاهد افزایش روزافزون تحقیقاتی هستیم که به موضوع کیفیت سود می‌پردازند (بولو و حسنی، ۱۳۹۵).

کیفیت سود مفهومی است که دارای جنبه‌های متفاوتی می‌باشد و از این رو تعاریف مختلف و معیارهای متفاوتی در رابطه با آن مطرح شده‌اند. تحقیقات مختلف در تعریف مفهوم کیفیت سود، به دو ویژگی مهم اشاره نموده‌اند. یکی از این ویژگی‌ها، سودمندی در تصمیم و دیگری ارتباط این مفهوم با سود اقتصادی است. به بیان بهتر، کیفیت بالای سود به معنای سودمندی اطلاعات سود در تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان و همچنین نزدیکی آن به سود اقتصادی است. اما از آنجایی که افراد مختلف از اطلاعات در تصمیمات متفاوت استفاده می‌کنند، امکان ارائه تعریفی واحد از آن وجود ندارد (بارت و همکاران، ۲۰۱۶).

براساس مفهوم سودمندی تصمیم، ارائه شده توسط هیأت استانداردهای حسابداری مالی، کیفیت سود و به‌طور عام‌تر کیفیت گزارشگری مالی، مورد علاقه کسانی است که از گزارش‌های مالی برای اتخاذ تصمیمات سرمایه‌گذاری و انعقاد قراردادهای مختلف استفاده می‌کنند. علاوه بر این، می‌توان عنوان نمود که از دیدگاه مراجع تدوین‌کننده استاندارد، کیفیت سود به صورت غیرمستقیم نشان‌دهنده کیفیت استانداردهای گزارشگری مالی است. از دیدگاه سرمایه‌گذاری، کیفیت پایین سود مطلوب نمی‌باشد، زیرا سودهای کم کیفیت، تخصیص نامناسب منابع را به دنبال داشته و باعث کاهش رشد اقتصادی می‌شود. از سوی دیگر، این سودها کارایی لازم را نداشته و منابع را از پروژه‌های دارای بازده واقعی به سمت پروژه‌هایی سوق می‌دهند که واهی بوده و بازده ساختگی و غیرواقعی دارند (بولو و حسنی، ۱۳۹۵).

با توجه به تنوع در تعاریف به‌عمل آمده از کیفیت سود و نگاه‌های متفاوت محققان به جنبه‌های گوناگون آن، هدف از این مقاله مروری بررسی معیارها و مدل‌های اندازه‌گیری کیفیت سود می‌باشد.

۲. اهمیت و ضرورت تحقیق

امروزه به دلیل گسترش فعالیت‌های اقتصادی، توسعه بازارهای مالی و رونق سرمایه‌گذاری در بازارهای سرمایه بخصوص بورس اوراق بهادار توسط اشخاص حقیقی و حقوقی، مهم‌ترین ابزار جهت اتخاذ تصمیمات درست و کسب منفعت مورد انتظار و استفاده بهینه و مطلوب از امکانات مالی، دسترسی به اطلاعات درست، به‌موقع و تحلیل دقیق و واقع‌بینانه آن است. سرمایه‌گذاران و سهام‌داران در خصوص خرید سهام نیاز به بررسی و پیش‌بینی ارزش سهام شرکت‌ها در سال‌های آتی دارند و بدیهی است که تعیین این ارزش، منوط به پیش‌بینی قدرت سودآوری شرکت‌ها و پایداری و ثبات آن در آینده است. سودهای گزارش شده در صورت‌های مالی و گزارشات مالی به دلیل استفاده از حسابداری تعهدی و وجود قضاوت‌ها و ارزیابی‌های شخصی، نمی‌تواند به طور مناسب قدرت موسسه را در ایجاد جریان‌های نقدی مطلوب منعکس نماید (بولو و حسنی، ۱۳۹۵).

در بازار سرمایه، گزارشگری مالی صحیح و بهنگام ارزش زیادی دارد و افرادی که در معرض فرصت‌ها و خطرات ناشی از نوسانات بازار سرمایه قرار دارند از ارزش آن به خوبی اطلاع دارند. با در نظر گرفتن ارزش اطلاعات حسابداری، می‌توان اظهار داشت که بررسی ابعاد گوناگون این اطلاعات از قبیل نحوه محاسبه و ارائه، کمیت، کیفیت و سایر جنبه‌های مرتبط با آنها در قالب پژوهش‌های گوناگون ضروری است (محمدزاده و همکاران، ۱۳۹۱).

کیفیت سود یکی از جنبه‌های مهم سلامت مالی واحدهای تجاری است که مورد توجه سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و سایر استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی قرار می‌گیرد. طی سه دهه اخیر بحث کیفیت سود مورد توجه خاص پژوهش‌گران قرار گرفته و تلاش بر این بوده است که با دست یافتن به یک مدل منطقی و معتبر، کیفیت سود و عوامل تاثیرگذار بر آن شناسایی شود (دسای و همکاران، ۲۰۰۹).

۳. ادبیات پژوهش

نظریه کیفیت سود برای اولین بار توسط تحلیلگران مالی و کارگزاران بورس مطرح شد، زیرا احساس می‌کردند، سود گزارش شده میزان قدرت سود یک شرکت را آن چنان که در ذهن مجسم می‌کنند، نشان نمی‌دهد. آنها دریافته‌اند که پیش‌بینی سودهای آتی بر مبنای نتایج گزارش شده، کار مشکلی است. ضمناً تحلیل‌گران دریافته‌اند که تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی شرکت‌ها به دلیل نقاط ضعف متعدد در اندازه‌گیری اطلاعات حسابداری کار مشکلی می‌باشد. سوال اساسی این است که چرا تحلیل‌گران مالی در ارزیابی خود از سود خالص گزارش شده و یا سود هر سهم شرکت (بدون تعدیل) استفاده نمی‌کنند و جانب احتیاط را رعایت می‌نمایند. پاسخ این است که در تعیین ارزش شرکت فقط به کمیت سود نگاه نمی‌شود، بلکه باید به کیفیت آن نیز توجه شود. منظور از کیفیت سود زمینه بالقوه رشد سود و میزان احتمال تحقق سودهای آتی است. به عبارت دیگر ارزش یک سهم تنها به سود هر سهم سال جاری شرکت بستگی ندارد بلکه به انتظارات ما از آینده شرکت و قدرت سودآوری سالهای آتی و ضریب اطمینان نسبت به سودهای آتی بستگی دارد (فرانسیس و همکاران، ۲۰۰۷).

تحلیل‌گران مالی تلاش می‌کنند تا چشم‌انداز سود شرکت‌ها را ارزیابی کنند. چشم‌انداز سود به ترکیب ویژگی‌های مطلوب و نامطلوب سود خالص اشاره دارد. برای مثال، شرکتی که عناصر و اقلام با ثباتی در صورت سود و زیانش وجود

دارد نسبت به شرکتی که این اقلام و عناصر در صورت سود و زیان آن با ثبات نیست، کیفیت سود بالاتری دارد. همین امر به تحلیل گران اجازه می دهد، سود آتی شرکت را با قابلیت اطمینان بیشتری پیش بینی نمایند.

طی سه دهه اخیر بحث کیفیت سود مورد توجه خاص پژوهش گران قرار گرفته و تلاش بر این بوده است که با دست یافتن به یک مدل منطقی و معتبر، کیفیت سود و عوامل تاثیر گذار بر آن شناسایی شود. به لحاظ عملی، در مورد سنجش و اندازه گیری ویژگی کیفی باید معیارهای کمی شناسایی شود تا نمایانگر آن ویژگی کیفی باشد به طوری که از طریق آن فرایند سنجش به گونه قابل قبول انجام شود. بکارگیری تعاریف و مفاهیم مختلف در خصوص کیفیت سود توسط محققان و تحلیلگران موجب ایجاد مدل های مختلف اندازه گیری شده است ولی تاکنون رویکرد پذیرفته شده مشخصی برای اندازه گیری کیفیت سود تبیین نشده است (محمدزاده و همکاران، ۱۳۹۱).

۴. پیشینه تحقیق

باروا (۲۰۱۶)، در مطالعه خود معیارهای اندازه گیری کیفیت سود را با استفاده از ویژگی های کیفی اطلاعات مالی مندرج در چارچوب نظری هیات تدوین استانداردهای حسابداری مالی بررسی کرده است. نتایج حاصل از بررسی اجزای هر یک از ابعاد کیفیت سود نشان داد شرکت هایی که سود آنها از لحاظ مربوط بودن و قابلیت اتکا بالاست در مقایسه با شرکت هایی که مربوط بودن و قابلیت اتکای سود آنها پایین است، ضریب واکنش سود و قدرت توضیحی رگرسیون قیمت - سود بالاتری دارند.

آرتور و همکاران (۲۰۱۵)، کیفیت سود شرکت های اروپایی را در طول دوره سال های ۲۰۰۸ الی ۲۰۱۰ را مورد بررسی قرار دادند. در این پژوهش کیفیت سود به وسیله کیفیت اقلام تعهدی اندازه گیری شده است و صورت های مالی نمونه ای از شرکت های چهارده کشور اروپایی طی سال های ۲۰۰۵ تا ۲۰۰۷ و نیز طی دوره بحران یعنی سال های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۰ با هم مقایسه شدند. نتایج پژوهش نشان داد شرکت ها تمایل دارند گزارشگری مالی با کیفیت بالاتری را در طول دوره بحران، در مقایسه با قبل از آن، ارائه کنند. همچنین نتایج نشان داد اطمینان کاهش سرمایه گذاران و کاهش نقدینگی بازار که در اثر بحران مالی ایجاد می شود، مدیران را دارای انگیزه می کند تا برای بازگشت اعتماد سرمایه گذاران و کاهش اثرات منفی بحران اقتصادی، کیفیت سود خود را بهبود دهند. این نتیجه پس از در نظر گرفتن عوامل خاص هر کشور نیز تأیید شد.

پرساکیس و لاتردیس (۲۰۱۵)، اثر بحران مالی جهانی سال ۲۰۰۸ را بر کیفیت سود شرکت های سهامی در کشورهای توسعه یافته بررسی نمودند. نمونه پژوهش آنها شامل ۱۳۷۰۹۱ سال / شرکت بود که به سه گروه تقسیم شد: طبقه اول شرکت هایی که به دلیل مقررات بیشتر در کشورشان سرمایه گذاران آنها بیشتر حمایت می شدند. گروه دوم و سوم شرکت هایی که کشورهای آنها سرمایه گذاران را کمتر از طریق مقررات قانونی مورد حمایت قرار می دادند. کیفیت سود با شاخص های محافظه کاری، مربوط بودن، کیفیت اقلام تعهدی، پایداری سود، قابلیت پیش بینی سود، تحلیل زیان گریزی و هموارسازی سود بررسی شد. نتایج پژوهش آنان نشان داد که افت کیفیت سود در دوران بحران مالی، برای شرکت های دسته دوم و سوم که به ترتیب سرمایه گذاران آنها از حمایت متوسط و کمتر دولتی برخوردار بودند، بیشتر بوده است. در تمام گروه ها، در دوران بحران، مدیران انگیزه داشتند تا از اقلام تعهدی بیشتر استفاده کنند و سودهای گزارش شده از

قابلیت پیش‌بینی کمتری برخوردار بوده است. همچنین در دوره بحران میان گروه‌های دوم و سوم ارقام مربوط‌تر صورت‌های مالی و هموارسازی ساختگی بیشتری در مقایسه با گروه اول مشاهده شد.

کامران‌راد (۱۳۹۶)، به بررسی کیفیت سود و مدل‌های اندازه‌گیری آن پرداخت. نتایج این تحقیق نشان داد یکی از معیارهای ارزیابی کیفیت سود پایداری سود است. پایداری سود به معنای این است که تا چه حد یک نوآوری خاص در تحقق سودهای آتی باقی می‌ماند. هر چه پایداری سود بیشتر باشد واحد تجاری توان بیشتری برای حفظ سودهای جاری دارد، بنابراین کیفیت سود واحد تجاری بیشتر است. سود حسابداری که بر مبنای تعهدی شناسایی می‌شود به دو جزء نقدی و تعهدی قابل تقسیم است. نتایج تحقیقات نشان می‌دهد که اقلام تعهدی با قابلیت اتکای کمتر منجر به کاهش پایداری سود می‌شود. بنابراین به لحاظ نظری می‌توان گفت هر چه جزء نقدی سود بیشتر باشد پایداری سود بالاتر خواهد بود.

معیارهای اندازه‌گیری کیفیت سود

برخی از تحلیل‌گران مالی، سود با کیفیت بالا را سود عادی مستمر، تکرارپذیر و ایجادکننده جریان نقدی حاصل از عملیات می‌دانند، آنها معتقدند معیار نشان‌دهنده کیفیت سود، رقمی بین سود خالص گزارش شده و جریان نقد حاصل از عملیات منهای ارقام غیرتکراری می‌باشد (چان و همکاران، ۲۰۰۶). در پژوهش ثقفی و کردستانی (۱۳۸۳)، معیارهایی که برای اندازه‌گیری کیفیت سود مورد توجه قرار گرفته شامل (۱) پایداری سود که منظور از آن تکرارپذیری سود جاری است، (۲) قابلیت پیش‌بینی سود و (۳) رابطه بین سود و جریان نقد عملیاتی می‌باشد. کیفیت سود در تحقیقات قبلی تعاریف متعددی دارد و اتفاق نظری در تعریف آن وجود ندارد. تاکنون متخصصان مالی نتوانسته‌اند به یک محاسبه مستقل از سود که از نظر آنها کیفیت لازم را داشته باشد، دست یابند (خواجوی و ناظمی، ۱۳۸۴). با این حال، محققان تلاش نموده‌اند با انجام تعدیلات مناسب به محدوده‌ای که به شکلی قابل قبول نشانگر کیفیت سود نسبت به سود خالص گزارش شده باشد، دست یابند. بنابراین مفهوم کیفیت سود، یک امر تعریف شده ثابت نیست که بتوان به آن دست یافت، بلکه مفهومی است نسبی که به ارتباط آن با دیدگاه‌ها و نگرش‌ها بستگی دارد (دستگیر و همکاران، ۱۳۹۱).

به طور معمول سنجش کیفیت سود بر پایه چهار ویژگی زیر انجام می‌شود:

۱. مربوط بودن با ارزش سهام: در این روش ارتباط بین مقادیر مختلف سود و قیمت سهام به کمک رگرسیون اندازه‌گیری می‌شود. هر چه میزان ضریب همبستگی تعدیل شده بیشتر باشد، سود متغیر مرتبط‌تری با ارزش است (بارس و همکاران، ۲۰۰۱).

۲. محتوای اطلاعاتی: در این روش به کمک رگرسیون ارتباط بین تغییرات قیمت یا بازده سهام با سطوح یا تغییرات غیرمنتظره مقادیر مختلف سود اندازه‌گیری می‌شود. هر چه میزان ضریب همبستگی تعدیل شده به عدد یک نزدیک‌تر باشد، نشان‌دهنده بار اطلاعاتی بیشتری است (کدخدائی و صابری، ۱۳۸۰).

۳. توانایی پیش‌بینی: در این روش مهم آن است که مقادیر گذشته سود بتواند مقادیر آینده را پیش‌بینی کند. هر چه میزان قدر مطلق میانگین خطای پیش‌بینی کمتر باشد، آن مقدار توانایی پیش‌بینی بیشتری دارد (کدخدائی و صابری، ۱۳۸۰).

۴. سود اقتصادی: در این روش بیشتر معیارهای مبتنی بر پیش‌بینی هزینه سرمایه مد نظر قرار می‌گیرد. استنباط این است که این ارقام کیفیت بالاتری نسبت به سود حسابداری دارند (کارنل و لاندسمن، ۲۰۰۳).

از آنجا که تعریف یکسانی از کیفیت سود وجود ندارد، لذا معیار ارزیابی یکسانی نیز برای آن وجود ندارد. به طور کلی معیارهای ارزیابی کیفیت سود و اجزای مربوط به آن را می توان به صورت جدول شماره ۱ طبقه بندی کرد.

معیارهای ارزیابی	اجزای مربوط
الف. مفهوم کیفیت سود مبتنی بر سری زمانی ویژگی های سود	۱. پایداری ۲. قابلیت پیش بینی ۳. نوسان پذیری
ب. مفهوم کیفیت سود بر اساس رابطه بین سود و اقلام تعهدی و وجه نقد	۱. نسبت وجه نقد حاصل از فعالیتهای عملیاتی به سود ۲. تغییر در کل اقلام تعهدی ۳. پیش بینی اجزا اختیاری اقلام تعهدی به کمک متغیرهای حسابداری ۴. پیش بینی روابط بین اقلام تعهدی و جریان های نقدی
پ. مفهوم کیفیت سود بر اساس ویژگی های کیفی چاقوب نظری هیات استاندارد های حسابداری مالی (FASB)	۱. مربوط بودن ۲. قابلیت اتکا
ت. مفهوم کیفیت سود بر اساس تاثیر گذاری در تصمیم	۱. روابط معکوس بین پیشبینی و قضاوت در گزارشگری و کیفیت سود ۲. رابطه معکوس بین کیفیت سود و تغییر استانداردهای

ادبیات کیفیت سود مملو از معیارهای مختلف برای اندازه گیری این مفهوم است. تعدد معیارها به گونه ای است که محققین مختلف، این معیارها را در چندین طبقه جای داده اند. به عنوان مثال فرانسیس و همکاران (۲۰۰۷)، معیارهای کیفیت سود را به دو گروه کلی معیارهای مبتنی بر داده های بازار و معیارهای مبتنی بر داده های حسابداری تقسیم کرده اند. گرنل و لندسمن (۲۰۰۳)، معیارهای کیفیت سود را در سه دسته معیارهای مبتنی بر ارتباط ارزشی، معیارهای مبتنی بر محتوای اطلاعاتی و معیارهای مبتنی بر قابلیت پیش بینی جای داده اند. جوناس و بلانکت (۲۰۰۰)، این معیارها را در دو گروه معیارهای مرتبط با نیازهای استفاده کنندگان (که بر مسائل مرتبط با ارزش گذاری تاکید دارند) و معیارهای مرتبط با حمایت از سرمایه گذاران (که بر مسائل مرتبط با مباشرت و حاکمیت شرکتی تاکید دارند) طبقه بندی می کنند. شیر و وینسنت (۲۰۰۳)، این معیارها را به شرح زیر معرفی می کنند:

۱. معیارهای مرتبط با خصوصیات سری زمانی سود شامل:

الف- پایداری یا ثبات سود

به میزانی که سودهای گذشته بر روی سودهای آتی نگاشت می شوند، پایداری یا ثبات سود اطلاق می شود. به بیان بهتر، پایداری یا ثبات سود به معنای بادوام بودن، تکرارپذیری و دائم بودن سود در سالهای آتی است.

ب) قابلیت پیش بینی

قابلیت پیش بینی یکی از خصوصیات کیفی اطلاعات حسابداری است که سبب بهبود مربوط بودن اطلاعات می‌گردد. مطالعه ادبیات موضوعی بیانگر آن است که قابلیت پیش بینی توسط بسیاری از محققین، به عنوان یکی از معیارهای مرتبط با خصوصیات سری زمانی سود معرفی شده است.

پ) هموارسازی سود

لئوز و همکاران (۲۰۰۳)، با استفاده از ۲ معیار، هموارسازی سود را اندازه‌گیری نمودند. معیار نخست، نسبت انحراف معیار سود عملیاتی به انحراف معیار جریان نقد عملیاتی است، که هر دو بر اساس کل داراییها تعدیل شده‌اند. معیار دوم نیز استفاده از همبستگی بین تغییرات در ارقام تعهدی و تغییرات در جریانهای نقدی است.

ت) مقایسه با شاخص

معیار مقایسه با شاخص، تنها توسط دچو و همکاران (۲۰۰۹)، معرفی گردیده و در سرفصل معیارهای مرتبط با خصوصیات سری زمانی سود گنجانده شده است.

۲. معیارهای برگرفته از رابطه بین سود، جریانهای نقدی و ارقام تعهدی شامل:

الف) نسبت جریانهای نقدی حاصل از عملیات به سود

در این معیار، کیفیت سود بر اساس فرض قرابت به نقد تعریف می‌شود.

ب) تغییر در کل ارقام تعهدی

تغییر در کل ارقام تعهدی، شیوه ساده‌ای برای سنجش کیفیت سود است. تغییر در کل ارقام تعهدی، دستکاری‌های مدیریت را اندازه‌گیری نموده و معیاری معکوس از کیفیت سود ارائه می‌دهد.

پ) کیفیت ارقام تعهدی

کیفیت ارقام تعهدی، به میزان تبدیل (تحقق) ارقام تعهدی به جریان‌های نقد آتی اطلاق می‌گردد (فرانسیس و همکاران ۲۰۰۷).

۳. معیارهای مرتبط با خصوصیات کیفی اطلاعات حسابداری؛

الف) ارزش پیش بینی

ارزش پیش بینی یکی از خصوصیات کیفی است که به استفاده کنندگان کمک میکند تا احتمال پیشبینی صحیح پیامد رویدادهای فعلی یا گذشته را افزایش دهند.

ب) ارزش بازخورد

ارزش بازخورد یکی از خصوصیات کیفی است که استفاده کنندگان را قادر می‌سازد تا انتظارات قبلی خود را تصحیح یا تصدیق نمایند.

پ) به موقع بودن

به موقع بودن بدین معناست که قبل از اینکه اطلاعات ظرفیت تاثیرگذاری خود بر تصمیم‌گیری را از دست بدهد، در اختیار فرد تصمیم‌گیرنده قرار گیرد.

ت) ارائه صادقانه

ارائه صادقانه به تطابق یا توافق بین یک معیار و پدیده‌های که مدعی بیان آن است، اطلاق می‌شود. ارائه صادقانه، یکی از اجزای قابلیت اتکای اطلاعات است.

ث) بیطرفی

بیطرفی به معنای عدم سوگیری اطلاعات گزارش شده برای دستیابی به یک نتیجه از پیش تعیین شده و یا القای یک رفتار خاص است.

ج) قابلیت تایید

به اجماع بین معیارها برای حصول اطمینان از اینکه اطلاعات، ارائه کننده چیزی است که مدعی بیان آن می‌باشد، قابلیت تایید اطلاق می‌شود.

چ) قابلیت مقایسه

یکی دیگر از خصوصیات کیفی اطلاعات، قابلیت مقایسه است که به استفاده کنندگان کمک می‌کند تا وجوه تشابه و تمایز بین دو پدیده اقتصادی را تعیین نمایند (صفرزاده، ۱۳۹۲).

۴. معیارهای مرتبط با تصمیمات اجرایی

دِچو و همکاران (۲۰۰۹)، نیز این معیارها را در ۳ سرفصل به شرح زیر طبقه بندی می‌کنند:

۱. معیارهای مرتبط با خصوصیات سود؛
۲. معیارهای مرتبط با ضریب واکنش سود
۳. معیارهای خارجی مرتبط با کیفیت گزارشگری مالی

هر کدام از این طبقات، دربردارنده چندین جز می‌باشد اما در خصوص این معیارها ذکر چند نکته ضروری به نظر می‌رسد. اول اینکه برخی از معیارهای کیفیت سود با بیش از یک سرفصل منطبق هستند. به عنوان مثال ارتباط ارزشی سود یکی از معیارهای کیفیت سود است که از نظر فرانسیس و همکاران (۲۰۰۷)، در سرفصل معیارهای مبتنی بر بازار جای دارد، اما از نظر دِچو و همکاران (۲۰۰۹)، این معیار در طبقه معیارهای مرتبط با ضریب واکنش سود گنجانده می‌شود. دوم اینکه ممکن است برخی از معیارهای کیفیت سود با یکدیگر همپوشانی داشته باشند. سوم اینکه هریک از معیارهای کیفیت سود از زاویه‌ای متفاوت به اندازه گیری این مفهوم می‌پردازد. لذا علی‌رغم وجود همپوشانی بین برخی از معیارها، ممکن است آنها با یکدیگر ناسازگار باشند.

در حسابداری و مالی، مقالات زیادی انگیزه‌های مدیریت سود را مورد بررسی قرار داده‌اند. پژوهش‌های اثر انگیزه‌های مالی مدیریت سود، مانند سودآوری کم و اهرم بالا (لاتاریدیس و کادورنیتیس، ۲۰۰۹)، دستکاری سود برای اجتناب از کاهش سود و یا نشان ندادن زیان (آیرس و همکاران، ۲۰۰۶) را در شرکت‌ها تأیید نموده‌اند و بسیاری از موضوعات مشابه نیز در زمینه عوامل درونی شرکت مورد بررسی قرار گرفته است. به جز ویژگی‌های درون شرکتی که منجر به دستکاری و مدیریت سود می‌شود، رویدادهای برون شرکتی زیادی نیز می‌توانند انگیزه افت کیفیت گزارشگری مالی باشند.

۵. بحث و نتیجه گیری

محققان، تحلیل گران و سرمایه‌گذاران به دلیل اهمیت سود به عنوان یکی از مهم‌ترین معیارهای اندازه‌گیری عملکرد و تعیین کننده ارزش بنگاه‌های اقتصادی ناگزیر به ارزیابی دقیق آن هستند. برای ارزیابی سود از مفهومی به نام کیفیت سود

استفاده می‌شود. تعریف جامعی از کیفیت سود وجود ندارد، تعریف عام مورد قبول بیشتر تحلیل گران مالی این است که آنان کیفیت سود را به عنوان سود عادی مستمر، تکرارپذیر و ایجاد کننده جریان‌های نقدی حاصل از عملیات می‌دانند. آنان معتقدند کیفیت سود رقمی بین سود خالص گزارش شده و جریان های نقدی حاصل از عملیات منهای اقلام غیرتکراری است. تاکنون، متخصصان مالی نتوانسته اند به یک محاسبه مستقل از سود دست یابند که کیفیت مورد نظر آنان را تامین کند. در این حالت، متخصصان مالی می‌توانند با انجام تعدیلات مناسب، به دامنه ای دست یابند که به شکل صحیح تر نشانگر کیفیت سود خالص گزارش شده باشد. بنابراین، مفهوم کیفیت سود، یک موضوع تعریف شده ثابت نیست که بتوان به آن دست یافت، بلکه مفهومی نسبی است که به ارتباط آن با دیدگاه ها و نگرش های فکری بستگی دارد. برای ارزیابی کیفیت سود چهار معیار روش مبتنی بر مربوط بودن با ارزش، روش مبتنی بر محتوای اطلاعاتی، روش مبتنی بر توانایی پیش‌بینی و روش مبتنی بر سود اقتصادی وجود دارد. یکی از روش‌های مهم ارزیابی کیفیت سود، معیارهای برگرفته از رابطه بین سود، جریانهای نقدی و اقلام تعهدی می‌باشد. در این معیار، کیفیت سود بر اساس فرض قرابت به نقد تعریف می‌شود. براساس فرض قرابت به نقد، نقدی‌تر بودن سود به معنای باکیفیت‌تر بودن آن است. هریس و همکاران (۲۰۰۰) و پنمن (۲۰۰۱)، بیان می‌کنند که نسبت جریان نقد حاصل از عملیات به سود، ساده‌ترین شکل ممکن برای بیان رابطه فوق است. بیشتر بودن نسبت جریان نقد حاصل از عملیات به سود، به معنای باکیفیت‌تر بودن سود است. جدای از در نظر گرفتن رابطه نسبتاً قوی بین سود و جریان نقد حاصل از عملیات، این نسبت به دستکاری احتمالی جریان نقد حاصل از عملیات نیز حساس می‌باشد. جریان نقد حاصل از عملیات در مقایسه با اقلام تعهدی از قابلیت دستکاری کمتری برخوردار است. به عبارت دیگر، جریان نقد حاصل از عملیات از عینیت بیشتری برخوردار است. اما این بدین معنا نیست که جریان نقد حاصل از عملیات را نمی‌توان دستکاری نمود (شیر و وینسنت، ۲۰۰۳).

کیفیت اقلام تعهدی، به میزان تبدیل (تحقق) اقلام تعهدی به جریانهای نقد آتی اطلاق می‌گردد (فرانسیس و همکاران، ۲۰۰۴). این معیار کیفیت سود، توسط بسیاری از محققین در سرفصل معیارهای برگرفته از ارتباط بین سود، جریان نقد و اقلام تعهدی گنجانده شده است. فرانسیس و همکاران (۲۰۰۷)، عنوان می‌کنند که این معیار، از جمله معیارهای مبتنی بر داده های حسابداری است. دِچو و همکاران (۲۰۰۹)، نیز این معیار را در سرفصل معیارهای حاصل از خصوصیات سری زمانی سود جای داده‌اند. کیفیت اقلام تعهدی ارتباط نزدیکی با هموارسازی سود دارد، به گونه‌ای که بسیاری از مدل‌های استفاده شده جهت سنجش کیفیت اقلام تعهدی، برای اندازه‌گیری هموارسازی سود نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد.

تغییر در کل اقلام تعهدی، شیوه ساده ای برای سنجش کیفیت سود است. شیر و وینسنت (۲۰۰۳)، بیان می‌کنند مادامی که بخشی از اقلام تعهدی دستکاری نشود و در طول زمان تغییر نکند (ثابت بماند)، تغییر در کل اقلام تعهدی، دستکاری های مدیریت را اندازه گیری نموده و معیاری معکوس از کیفیت سود ارائه می‌دهد. به عبارت دیگر، هر اندازه که تغییر در کل اقلام تعهدی بیشتر باشد، احتمال دستکاری مدیریت بیشتر بوده و در نتیجه، کیفیت سود کمتر خواهد بود.

معیارهای معرفی شده در این تحقیق، از رابطه بین اجزای نقدی و تعهدی سود ناشی شده‌اند. تنوع معیارهای این سرفصل بسیار زیاد است. دِچو و همکاران (۲۰۰۹)، عنوان می‌کنند که بخش عمده معیارهای استفاده شده در ادبیات موضوعی برای اندازه گیری کیفیت سود، متعلق به این سرفصل می‌باشند. تمام این معیارها بر اساس این ایده شکل گرفته‌اند که برخی از اجزای تعهدی سود، سبب کاهش کیفیت سود می‌شود، در حالی که جزء نقدی سود، افزایش کیفیت سود را در پی دارد.

به بیانی دیگر کل جزء تعهدی سود، کاهنده کیفیت سود نیست. لذا در تعیین معیارهای کیفیت سود که مرتبط با ارقام تعهدی هستند باید بین اجزای تعهدی که کاهنده کیفیت سود بوده و اجزایی که کاهنده کیفیت سود نیستند، تفاوت قائل شد.

۶. منابع و مآخذ

۱. بولو، قاسم. حسنی، مسعود (۱۳۹۵). مروری بر مهم‌ترین عوامل تعیین‌کننده کیفیت سود. پژوهش‌های حسابداری. ۳۷-۲۴. (۴)۱
۲. ثقفی، علی. کردستانی، غلامرضا (۱۳۸۳). بررسی و تبیین رابطه بین کیفیت سود و واکنش بازار به تغییرات سود نقدی. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی. ۷۲-۵۱. (۲)۳۷
۳. خواجه‌وی، شکرالله. ناظمی، امین (۱۳۸۴). بررسی ارتباط بین کیفیت سود و بازده سهام با تاکید بر نقش ارقام تعهدی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی. ۴۰. (۱)۶۰-۳۷
۴. دستگیر، محسن؛ حسین زاده، حسین، خدادادی؛ ولی. واعظ، سیدعلی (۱۳۹۱). کیفیت سود در شرکت‌های درمانده مالی. پژوهش‌های حسابداری مالی. ۱۶-۱. (۱)۱۱
۵. صفرزاده، محمدحسین (۱۳۹۲). کیفیت سود و معیارهای اندازه‌گیری آن. پژوهش حسابداری. ۵۶-۲۳. (۱)۹
۶. کامران‌راد، صدیقه (۱۳۹۶). بررسی کیفیت سود و مدل‌های اندازه‌گیری آن. دهمین کنفرانس بین‌المللی اقتصاد و مدیریت. ۴۵-۱۳. (۲)۱
۷. محمدزاده سالطه، حیدر. جانی، مهدی. جلالی، مصطفی (۱۳۹۱). بررسی ارتباط بین مدل‌های سنجش کیفیت سود. پژوهش‌های کاربردی در گزارشگری مالی. ۱۷۶-۱۵۵. (۱)۱
8. Arthur, N., Qingliang, T. & Zhiwei, L. (۲۰۱۵). "Corporate accruals quality during the ۲۰۰۸-۲۰۱۰ Global Financial Crisis". Journal of International Accounting, Auditing and Taxation, ۲۵, pp. ۱
9. Barth, M. Beaver, W. and W, landsman. (۲۰۱۶). The relevance of the value relevance literature for financial accounting standard setting: another view. journal of accounting and economics, Vol. ۳۱. pp. ۷۷-۱۰۴
10. Braua, A. (۲۰۱۶). using the FASB qualitative characteristics in earnings quality measures. pro Quest information and learning company.
11. Chan, K, Chan, L, Jegadeesh, N. and J. Lakonishok. (۲۰۰۶). Earnings quality and stock returns. Journal of business, ۲۰۰۶, Vol. ۷۹, no. ۳ pp. ۱۰۴۱-۱۰۴۲.
12. Cohn, D., Dey, A. and Lys, T. (۲۰۱۰). Real and Accrual-based Earnings Management in the Pre- and Post-Sarbanes-Oxley Periods, The Accounting Review, Vol. ۸۳(۳), pp. ۷۵۷-۷۸۷
13. Coroell, B. Landsman, R. (۲۰۰۳). Accounting valuation: is earnings quality an issue? . journal of financial analysts, Vol. ۵۹, No. ۶ p. ۲۰
14. Dechow, P., Ge, W. and Schrand, C. (2009). Understanding Earnings Quality: A Review of the Proxies, Their Determinants and Their Consequences, Working Paper, Haas School of Business, University of California, Berkeley.

15. Desai, H. Bhattacharya, N. and Venkataraman, K. (۲۰۰۹). Earnings quality and information asymmetry. available at www.ssrn.com.
16. Francis, J., R. Lafond, P. Olsson & K. Schipper. (۲۰۰۷). 'Information Uncertainty and Post-Earnings-Announcement-Drift'. Journal of Business Finance & Accounting, Vol. ۳۴, Nos. ۳-۴, Pp. ۴۰۳-۳۳.
17. Jonas, G. and Blanchet, J. (۲۰۰۰). Assessing Quality of Financial Reporting, Accounting Horizons, Vol. ۱۴(۳), pp. ۳۶۳-۳۵۳.
18. Leuz, C., Nanda, D. and Wysocki, P. (۲۰۰۳). Earning Management and Investor Protection: an International Comparison, Journal of Financial Economics, Vol. ۶۹, pp. ۵۲۷-۵۰۵.
19. Persakis, A., & Iatdidis, G. E. (۲۰۱۵). "Earnings quality under financial crisis: A global empirical investigation". Journal of Multinational Financial Management, ۳۰, pp. ۳۵-۱.
20. Penman, S. and Zhang, X. (2002). Accounting conservatism, the Quality of Earnings and Stock Returns, The Accounting Review, 77 (2), pp. 237-264.
21. Schipper, K. and Vincent, L. (2003). Earnings quality, Accounting Horizons, Vol. 17 (supplement), pp. 97-110.

Investigation of the effect of transformational leadership on the Public Service Motivation (Case Study: Municipality of 4th region of Mashhad)

Vahid Sadeghi *¹

Mohammad Sasani²

Sohrab Khorramian Tousi³

Masoud Pourhasan Shahri⁴

Date of Receipt: 2019/05/15 Date of Issue: 2019/06/01

Abstract

The purpose of this study was to investigate the effect of transformational leadership on the motivation of public services. The statistical population of the research is all employees of district 4 of Mashhad municipality. Using a Morgan table, 127 students were selected as the statistical sample. The questionnaire was randomly distributed among them. In this research, the Transformation Leadership Questionnaire (AWF) and Alois (2000) and Perry and Wise Public Service Motivation Questionnaire (1997) were used. This research was a descriptive-correlational study. The reliability of the questionnaires was obtained using Cronbach's alpha coefficient greater than 0.7, which can be said that the instrument has an appropriate reliability. In this research, descriptive and inferential statistics were used to analyze the data. In the test section, the hypothesis of the research was utilized by using the smart PLS software using partial least squares method. The results showed that transformational leadership positively affects the motivation of public services.

Keyword

Transformational Leadership, Public Service Motivation, Motivation.

1. Master of Business Management, Kavian Higher Education Institution, Mashhad, Iran (vahid_sad@yahoo.com)
2. Master of Business Management, Kavian Higher Education Institution, Mashhad, Iran (msasani58@gmail.com)
3. Master of Business Management, Kheradgerayan Motahar Higher Education Institution, Mashhad, Iran (sohrab.khorramian.tousi@gmail.com).
4. Master of Civil Engineering, University of Quchan, Mashhad, Iran (masoud_16550@yahoo.com).